

## Könyvbarát szakkör az általános iskola 3—4. osztályában

A szakköri foglalkozások célja: a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek bővítése a könyv- és könyvtárhasználati készségek megalapozása, az olvasás megszerettetése.

Olvasóvá nevelésünk legfontosabb elve a motiváció és az aktivitás. A motivációt különösen fontosnak tartom. Ha a tanuló csupán annyit érzékel, hogy most már nem elég a tankönyv, hanem egyéb könyvek forgatását is megkívánják tőle, aligha fogja ezt lelkesedéssel fogadni. Ha azonban kezdettől fogva azt tapasztalja, hogy a szóba hozott könyvek mennyi érdekeset tartalmaznak, ha lépésről lépésre érzi a felfedezés örömét, látja, hogy egyre biztosabban tájékozódik a könyvek között, a siker arról győzi meg, hogy ez nemcsak érdekes, hanem hasznos módszer is, melyre az életben is nagy szüksége lesz.

A gyermek által olvasott könyvek számát és típusát nagymértékben az ún. olvasási környezete határozza meg. Ezért is viszem tanulóimat egy esztétikailag és felszereltség szempontjából is kifogástalan gyermekkönyvtárba. A könyvtárban való irodalmi nevelésünk úgy érheti el célját, ha a gyermekek szellemi horizontjának kiszélesedését szolgálja.

A versek megszerettetésében is nagy szerepe van a könyvtárnak. A neves előadó-művészek tolmácsolásában meghallgatott költemények vagy a megzenésített versek nagy hatással vannak minden gyerekre. A könyvtár lemeztárának használatával erre is lehetőség van. A könyvtár verseskötetei gazdag lehetőséget biztosítanak, hogy megismerjék: egy-egy gondolat, téma hogyan szólal meg különböző költők verseiben. Gyűjtöttünk idézeteket arról, hogyan vallanak az írók, költők a könyv, az olvasás fontosságáról. A tanulók szeretnek olvasni, de olvasásuk sok esetben felszínes, így a könyv visszahozásakor, ha beszélgetünk, hogy mi a véleményük a könyvről, sok esetben nem tudnak róla semmit mondani. Jól bevált módszer, ha a könyv kölcsönzésekor már felhívom figyelmüket néhány dologra.

Az irodalomhoz fűződő kapcsolatok erősítését és az olvasás megszerettetését semmi más műfaj nem szolgálja jobban, mint a gyermekek életkorának megfelelő, szépen olvasott vagy elmondott mese.

Egyik foglalkozásunkon az első alakuló foglalkozás után a mesékkel foglalkoztunk, könyveket ismertek meg, ezekből részleteket olvastunk fel. Mesegyűjtők nevei hangzottak el. Ajánlott könyveket kölcsönöztek. A következő foglalkozás eddigi olvasottságukra épült: az eddig megismert mesékhez kellett kiválasztaniuk a meglévő bábok közül a megfelelő szereplőket, és előadni a mesét. Nagyon örültem, amikor láttam, hogy belefeledkeznek a játékba, szabadon, minden gátlás nélkül adják elő a meséket. Az olvasást szeretik tanulóim, olvasmányélményekről azonban elég szűkszavúan nyilatkoztak, de az előbb említett módszerrel sikerült ezt levetkőzniük, és ezért határoztam el, hogy mesemondó versenyt rendezünk. A gyermekek örömmel játszották el kedvenc olvasmányuk valamelyik jelenetét, felcsigázva ezzel azok kíváncsiságát, akik még nem ismerik a történetet. Ezáltal a mese hatása elmélyült, és a könyv iránti érdeklődés tovább fokozódott. Érdekes, motiváló módszernek bizonyult a mesefelismerési verseny is. Valamely mese legjellemzőbb részletéből kell kitalálni, felismerni a mese címét. Aki a legtöbbet kitalálja, az nyer. A mese befejezése saját

elképzelés szerint nemcsak a képzeletet, de a beszédkészséget is jól fejleszti. A megfelelő motivációhoz hozzájárul az is, hogy a gyermekkönyvtárnak anyagi lehetőségei is vannak arra, hogy a versenyen sikeresen szereplő tanulóknak jutalmat is ad. Ez legtöbbször egy-egy könyv, amivel szintén a szakkör céljait szolgálja.

A személyiségformálás nem képzelhető el a közmondások, találós kérdések, mondókák szelleme nélkül. Ez – feloldásként a foglalkozás közben – nagy sikerű a gyerekek körében.

Törekvéseim még a szép olvasási és a szavalóversenyek megrendezése, hiszen a szereplési vágy, a kilátásba helyezett jutalom jó motivációs alapnak bizonyul. Igyekszem tanulóimat arra szoktatni, hogy olvasónaplót vezessenek olvasmányaikról.

Azt kell elérni, hogy a könyvtárban mindig a legmegfelelőbb, leginkább célravezető eszközt megtalálják. A könyvtárhasználati ismereteket mindig kapcsolom a foglalkozási anyaghoz, így nem különül el attól, hanem szervesen illeszkedik a kettő egymáshoz, s mintegy kiegészíti egymást. Az alsó tagozatos rendszeres könyvtárlátogatás derűs élménye alapozhatja meg a barátságot a tanulók és a könyvtár között.

Könyvtári tájékoztató versenyünk menete a következő: minden tanuló kap egy-egy könyvcímet, ki találja meg leghamarabb, azé a jutalom. A játék haszna: növeli a tanulók érdeklődését, tájékozódását a könyvtárban. Az irodalomkutatás komplex folyamat. Ha egy téma irodalmát kutatjuk, többnyire egyidejűleg használjuk a könyvtári segédeszközöket, a kézikönyveket. A foglalkozások levezetésére olyan módszert kerestem, amely lehetővé teszi, hogy a foglalkozások egy részében minden tanuló önállóan dolgozzék valamilyen segédeszközzel. Az egyéni feladatokhoz nem mindig tudom minden résztvevő munkaeszközét egyidejűleg biztosítani, különösen a kézikönyvekből nincs annyi példány, hogy mindenki munkáját egyszerre lehetővé tegye. Ezért nagy lehetőség nyílik a csoportmunkára, s ezt gyakran is alkalmazom. Pedagógiai hatékonysága is ennek a kollektív munkaformának a legnagyobb. A lexikon- és kézikönyvhasználati gyakorlatoknál a nyelvezetet, rövidítéseket, jeleket ismerik meg a tanulók. Fontos, hogy megértsék, felfogják a szótárak, lexikonok meghatározásait, hiszen ezek a könyvek komoly segítséget nyújtanak számukra, s használatuknak elsajátítása azért is fontos, mert már 3. osztályban szükséges a tanórán a Magyar értelmező kéziszótár használata. Sok családnál ez meg sincs otthon, tehát a használat módját itt sajátítják el tökéletesen, s ezt a tudást gyakran és szívesen alkalmazzák a tanórán.

A könyvtári kutatómunkával szemben támasztott igényeim:

- a tantervi anyagnál többet tegyen magáévá a tanuló,
- a szerzett ismereteket alkotó módon tudja használni a gyakorlatban,
- a kutatás folyamatában maga is tovább fejlődjön,
- ismereteinek mélysége, szilárdsága fokozódjék,
- bővüljön érdeklődésének köre és tevékenysége, közben maga is lépjen előre a kutatás módszerében,
- fejlődjenek egyéni adottságai, képességei.

Szakkörömben, mint az a foglalkozási tervből is kitűnik, már megismerkednek a tanulók a betűrendes katalógussal, és ennek gyakorlása a 2 év folyamán folyamatos. Sőt betekintést kapnak a szakkatalógus világába is, de az érdeklődő tanulók ennél is magasabb szintre juthatnak egyéni érdeklődésüknek és képességüknek megfelelően, hiszen felmerült kérdéseikre a kölcsönzési időben a foglalkozás végén mindig egyenként is választ kapnak. Ilyenkor foglalkozom a kiscsoportos formában a lemaradtakkal, illetve a tehetségesekkel. A betűrendes katalógus használatát meg kell hogy előzze néhány betűrendbe sorolási gyakorlat, hiszen ennek biztos tudása az alapja a betűrendes katalógus biztos használatának. Ez a katalógusfajta viszonylag rövid idő után minden tanulónak biztosítja a könyvtárban való tájékozódást, a feladat örömet.

FOGLALKOZÁSI TERV, 3. OSZTÁLY

Foglalkozás anyaga	Nev. feladat	Módszerek
1-2. Ismerkedés a könyvtárral. Hogyan kell böngészni?	Baráti légkör megteremtése.	Böngészgetés, beszélgetés. Bemutató olvasás. Könyvismertetés.
3-4. Ismerkedés a tündérmesékkel.	Saját könyvtár. Közlőképeség fejlesztése.	Gyűjtött anyagok feldolgozása. A nev. és a gyermek bem. olvasása.
5-6. Állatmesék.	Tankönyvön kívüli olvasásra szoktatás. Olvasási készség fejlesztése.	Gyűjtött anyag megbeszélése. Beszélgetés képekről.
7-8. Népmesék a világ minden tájáról.	Különböző népek életének megismertetése. Mesemotívumok keresése. Képzlet fejlesztése.	Bemutató olvasás, rajzos rögzítés. Dramatizálás.
9-10. Mesélőverseny rendezése.	Kifejezőkészség fejlesztése. Pozitív-negatív hősök. A mesعالakok jellemző vonásai.	Egyéni és közös. produkciók. Vita, értékelés, jutalom.
11-12. Dramatizálás élő szereplőkkel és bábokkal.	Képzlet fejlesztése. Adott szereplők jellemének kialakítása, bírálása.	Bábozás. Bemutató.
13-14. Hogyan segít a könyv a tantárgyak tanulásában?	A sorozat fogalmának megismertetése. Enciklopédiák.	Sorozatok böngészése.
15-16. Hogyan segít a könyv a tantárgyak tanulásában?	A lexikonok megismertetése, használata.	Böngészés.
17-18. Gyermekfolyóiratok.	A helyes folyóiratolvasás.	Önálló beszámoló. Újságkiállítás. Folyóirat-böngészés.
19-20. Látogatás a megyei könyvtárba.	A két könyvtár összehasonlítása.	Megfigyelés.
21-22. Ismerkedés gyermekversekkel.	A versek értelmezése.	Válogatás a polcon és a könyvben.
23-24. Miért szép?	A versek értelmezése, szépsége.	Böngészés a verseskötetekben.
25-26. Szavalóverseny.	Önbizalom, bátor fellépés. Hogyan mondjunk verset?	Sikerélmény nyújtása.
27-28. Történelmünkéből.	Tanult történelmi hősekről, Népünk történelmének megismeréséről ki akar többet szeretetté tudni?	
29-30. Az anya az irodalomban.	Készülődés anyák napjára.	Dramatizálás, versmondás, felolvasás.
31-32. Egy gyermekkiállítás megtekintése.	Képzletfejlesztés. Képzőművészeti ismeretek.	Megfigyelés, vita.

### 3. OSZTÁLY

	Könyvtárhasználati ismeretek	Felhasznált irodalom
1-2.	A könyv: szerző, cím, kiadó, fedőlap, tartalomjegyzék. A szabadpolcos elrendezés. Kölszönzési ismeretek.	Mesekönyvek érdeklődés szerint.
3-4.	A könyvtár fogalma. Adott művek keresése a polcon. Tájékozódás a könyvtárban.	Illyés Gyula: Népmesék. Benedek Elek: A vitéz szabólegény. Az aranyalmafa. Kék lilium.
5-6.	Keresés a szabadpolcon. Katalóguscédula vizsgálata, tartalma.	La Fontaine: A holló meg a róka. Krilov meséi. A mesemondó szikla.
7-8.	Keresés a polcon. Gyakorlatok: a szoros abc megismerése, gyakorlása.	Eltáncolt papucskok. A medvefiú. A világszáró királyfi.
9-10.	Keresés a polcon. Gyakorlatok a szoros abc gyakorlására.	A tanulók által olvasott és kölcsönzött könyvek.
11-12.	Ismerkedés a betűrendes katalógussal; a katalógus szerepe, fontossága.	Bábozás az óvodában.
13-14.	Sorozatok keresése a katalógusban és a polcon.	Képes gyermekenciklopédia. A Bölcs bagoly sorozat könyvei.
15-16.	A lexikonok fajtái, szükségességük, használatuk.	Magyar értelmező kéziszótár. Idegen szavak szótára. Új magyar lexikon.
17-18.	Sorozatok keresése az említettekén kívül. Jelölések, rövidítések a lexikonban. Megyei lap, napilap, hetilap fogalma.	Dörmögő Dömötör. Kisdobos. Kincskereső.
19-20.	A betűrendes katalógus használata.	
21-22.	Katalógushasználat, lexikonhasználat.	Szabó Lőrinc: Lóci óriás lesz. Weöres Sándor versei. Devecseri Gábor: Állatkerti útmutató. Nefejejcs. Fecskeköszöntő.
23-24.	Katalógushasználat, lexikonhasználat.	Ua. mint a 21-22. foglalkozáson.
25-26.	Keresés a polcon és a katalógusban.	A tanulók által olvasott és kölcsönzött könyvek.
27-28.	Katalógushasználat, lexikonhasználat.	Képes történelem sorozat. Régen volt, hogy is volt. Így élt... sorozat.
29-30.	Katalógushasználat, keresés a polcon.	Anyák napján (iskolai színpad). Dítirambus a nőkhöz. A nő dicsérete. Asszonyok tüköre. Ünnepsoroló.

### FOGLALKOZÁSI TERV, 4. OSZTÁLY

Foglalkozás anyaga	Nevelési feladat	Módszerek
1-2. A tanultak felelevenítése, könyvjárlás.	Tavalyi élmények alapján baráti légkör újraterté. c.	Bemutató, felolvasás.
3-4. Népmesék gyűjtése, bemutatása.	A népmesék valós és mesés oldalának szétválasztása.	Dramatizálás, gyűjtés, olvasás.
5-6. Műmesék és népmesék gyűjtése.	A kettő közötti különbség megbeszélése.	Gyűjtés, ismerkedés mesegyűjtőkkel.

7-8.	Népmondák gyűjtése.	Ismerkedés: eredet- és történelmi mondák.	Eredet- és történelmi mondák keresése.
9-10.	Mondamondó verseny.	Melyik tetszett neked a legjobban? Miért?	Kifejezőkészség fejlesztése.
11-12.	Ismerkedés ifjúsági regényekkel.	Elbeszélés és regény közötti különbség észrevétele.	Bemutató, böngészés, jellemzés.
13-14.	Kitérés a kötelező irodalomra.	Pozitív, negatív hősök.	Jellemzés, keletkezéskutatás. Ismerkedés az íróval és más művével.
15-16.	Dramatizálás a kötelező irodalomból.	Ki mit tud? a kötelező irodalomról.	Versengés.
17-18.	Március 15-ére műsor összeállítása.	Tiszta kiejtés.	Beszélgetés, válogatás, nehezebb szavak gyűjtése, elvise.
19-20.	Látogatás a megyei könyvtárba.	A megyei könyvtár feladatai.	Megfigyelés, összehasonlítás.
21-22.	A nőnapra műsor anyagának összeállítása.	Műsor-összeállítás önálló kuttatással.	Bemutató, beszélgetés, vita.
23-24.	Irodalmi emlékhelyek Miskolcon.	Hagyományok ápolása. Városunk kapcsolata irodalmi személyekkel.	Válogatás, kutatás.
25-26.	Böngészés a Petőfi-kötetben.	A versek értelmezése.	Dramatizálás.
27-28.	Ki tudja szebben elmondani?	A szereplés megszerettetése.	Hibák, közös értékelés.
29-30.	Egy gyermekelőadás megtekintése.	A szereplők jellege.	Vita, beszédkészség-fejlesztés.
31-32.	Nyári könyvajánlás, javaslatok a jövőre.	A 2 év alatt tanultak hasznosítása a gyakorlatban.	Beszélgetés, böngészés.

#### 4. OSZTÁLY

##### Könyvtárhasználati ismeretek

##### Felhasznált irodalom

1-2.	Tájékozódás a könyvtárban, gyakorlatok a szoros abc gyakorlására.	Mesekönyvek érdeklődés szerint.
3-4.	Katalógushasználat (ismétlés), lexikonhasználat.	Illyés: 77 magyar népmese.
5-6.	Lexikonhasználat, keresés a polcon. Gyakorlatok a szoros abc gyakorlására.	Illyés: 7 + 7 magyar népmese. Andersen-mesék. Grimm-mesék.
7-8.	Ismerkedés a szakkatalógussal.	Lengyel Dénes: Régi magyar mondák. Magyar mondák. Komjáthy: Mondák könyve.
9-10.	Betűrendes és szakkatalógus-használati gyakorlatok.	A tanulók által olvasott és kölcsönzött könyvek.
11-12.	Katalógus- és lexikonhasználat.	Fekete István ifjúsági regényei.

13-14.	Lexikonhasználat, keresés a polcon és katalógushasználat.	Fekete; Tüskevár. Móra: Kincskereső kiadványok és más műveik.
15-16.	Az eddig tanultak további mélyítése.	Ua. mint az előző foglalkozáson.
17-18.	Keresés a katalógusban.	Ünnepsoroló, Nemzeti és mozgalmi ünnepeink. Tűz, tűz, lobogó. Piros betűk.
19-20.	A tanultak alkalmazása új környezetben.	
21-22.	A tanultak mélyítése gyakorlatokban.	Ditirambus a nőkhöz. A nő dicsérete. Asszonyok tükröc.
23-24.	A tanultak önálló alkalmazása.	Miskolc (Panoráma). Irodalmi emlékhelyek Borsodban és Miskolcon.
25-26.	Könyvtárhasználati gyakorlatok versengéssel.	Petőfi összes költeménye.
27-28.	Könyvtárhasználati ismeretek versengéssel.	A tanulók által gyűjtött versek.

### FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ballér Endréné-Arató Ferenc-Csulák Mihály-Nagyszentpéteri Géza-Szepesi Hajnal*: Könyv és könyvtár az általános iskolában. (Az önálló ismeretszerzés útja.)  
*Dr. Csabai Mária*: Könyvbarát szakkör az általános iskolában.  
*Tóth Béla*: Olvasóvá nevelés.  
*Könyves-Tóth Lilla*: Bemutatom a könyvtárat.

MAGOCSA LÁSZLÓNÉ  
 Baja

## Ismeretek feldolgozásának lehetőségei a tanítási órán kívül

„Az általános iskolai nevelés és oktatás terve I. kötet”-ben a következőképpen van megfogalmazva a tanítási órán kívüli nevelés célkitűzése: „Az általános iskola csak akkor képes megfelelni céljának, ha él a tanítási órán és az iskolán kívüli nevelés lehetőségeivel; igyekszik felhasználni ezek kötetlenebb formáit és módszereit. Az általános iskola célját a tanítási órán és az azon kívül végbemenő pedagógiai tevékenység szerves egységben valósítja meg. A kettőt együttesen tervezi, hiszen az utóbbi folytatja, elmélyíti, kiegészíti az előbbi nevelő hatását.”

E cél megvalósításában napjainkban igen nagy szerepet kap a napközi otthoni nevelés. Fontossága azért is kiemelkedő, mert egy iskolaközösségen belül megegyező iskolai és egyéni érdekek kiemelésével valósítja meg célkitűzéseit.

A tanulók sokoldalú tapasztalatokat szereznek a természet és a társadalom jelenségeiről, a fejlődés törvényszerűségeiről a tömegkommunikáció révén és saját meg-